

Teematund „OH SA JUTT! MUINASJUTT!“

Sihtgrupp: I kooliastme (1.-3. klasside) õpilased

Eesmärk:

Teematund toetab õppekava I kooliastme õpitulemuste saavutamist, rikastades õpilase eakohast kirjanduspädevust. Õpilane väärtustab rahvuskirjandust ja pärimuskultuuri. Tund ärgitab lapsi loetud teksti ümber jutustama, toetudes esemete või joonistatud piltide seeriale. Lisaks annab teematund võimaluse fantaseerimiseks ja juhuslikest tekstivalikutest ise jutustuse loomiseks.

Ruumi saab tunniks kaunistada täheketiga, kuhu on kirjutatud „MUINASJUTT“ (Lisa 1-Muinasjututähed). Tähed võib lasta kas tunnis või juba varem lastel värvida.

Sissejuhatus:

Mis jutt on muinasjutt? Muinasjutt on selline rahvajutt, kus kõik on võimalik ja juhtuda võib palju imesid. Muinasjutud viivad meid maailma, mis on tegelikust elust erinev ja kus võime ette kujutada kõike.

Ettekujutus häältega:

Näiteks võib üks lugu siin ja praegu alata erinevate häältega. Kujutame ette, kuidas väljas on kõle ja puhub vinge tuul (*kolmandik klassist teeb tuule häält*). Läbi tuule kuuleme, kuidas meie poole galopeerib hobusel üksik ratsanik (*üks laps klassist teeb suuga galopeerimise häält*). Ilm halveneb, tuul läheb valjemaks ja hakkab vihma sadama (*kolmandik klassist teeb sõrmenipsude või vaikse põlveplaksuga vihmasabinat*). Ootamatult lendab ligi üks päästev vareseparv, kes teeb ratsaniku kohale tiibadega varju, nii et me ei kuule enam tuulemüha ega vihmasadu (*kolmandik klassist kraaksuvad*). Ratsanik koos vareseparvega kaugeneb ja nende hääled muutuvad järjest vaiksemaks, kuni saabub vaikus. Nii võib üks lugu alata ja täitsa põnev oleks teada, kes see ratsanik oli ja kuhu tema teekond viis.

Muinasjutu teema käsitus:

1. Tihtipeale muinasjutud algavad juba nii, et saame kohe aru, et tegu on muinasjutuga – „Elas kord...“, „Seitsme maa ja mere taga...“. Juhtub, et paljud muinasjutud ka lõppevad sarnaste sõnadega – „Kui nad veel surnud ei ole, siis...“, „Oli kuidas oli, aga pärast seda ei ole keegi teda näinud...“.

2. Mõned numbrid on muinasjutus eriti tähtsad, näiteks number **kolm** – ületama peab kolm takistust, võitlema peab kolme peaga lohega, ühte tegevust peab tegema kolm korda... Või number **seitse** – kitseemal oli seitse kitsetalle, Lumivalgeke sattus seitsme põialpoisi juurde, ühel õel oli seitse venda.... Või number **kaksteist** – kaksteist kuud, kasteist aastat, kell kaksteist juhtub müstilisi asju.

3. Muinasjuttude tegelased on tavaliselt vastandlike omadustega. Õelge nende sõnade vastandeid:

ilus – ... (inetu)

rikas – ... (vaene)

ihne – ... (lahke)

tark – ... (rumal)

noor – ... (vana)

4. Muinasjuttudes võib olla igasuguseid imeliste võimetega esemeid. Vaatame piltidelt, kas tunneme sealt midagi muinasjutulist ära.

Seitse kuulsat võluvõimetega eset (Lisa 2- Muinasjutu võluesemed):

- **Kübar**, mis teeb selle kandja nähtamatuks või annab muid imevõimeid.
- **Sõrmus**, mis täidab kõik soovid, mille kaudu saad tulevikku ennustada või läbi mille vaadates saad näha nähtamatut.
- **Seitsmepenikoormasaapad**, mis võimaldavad nende kandjal liikuda väga kiiresti pikkade vahemaade taha ja läbida seitse penikoormat (miili) ühe sammuga.
- **Lendav vaip**, millega saab inimene ühest kohast teise lennata.
- **Peegel**, mis teeb inimesed nooreks või mille kaudu saad kuulda tõtt.
- **Vilepill**, mis paneb kõiki tantsima või pillimängule järgnema.
- **Peeker**, millest joomine paneb unustama.

Lisaks võivad lapsed ise pakkuda kohapeal väljamõeldud võluesemeid ja kirjeldada nende imevõimeid.

5. Miks me muinasjutte armastame? Sest nendes juttudes võidab headus kurjuse ja halva. Muinasjutud lohutavad ja annavad lootust.

Valime juturaja:

Muinasjututunnile kohaselt on edasiseks tegutsemiseks kolm juturada. Valiku võib teha tunni läbiviija ise või lasta lastel valida või selgitada välja mõne tore kohaliku liisusalmiga:

Ippel, sippel, ippel sa.

Ippel pippel pomm.

/ Virumaa 1938

Enninga, penninga sikkab sa,

eninga, penninga knop.

/ Virumaa 1938

ESIMENE JUTURADA

Vahendid, mida iga raamatukogu võiks jutustamise juurde hankida:

Vile
Labakindad
Must ja valge riidest kott
Jutustaja suurrätt
Jutustaja tool
paberid ja pliiaitsid

Loo alustuseks võib tõsta musta ja valge riidekoti laste ette. Ka sellised pealtnäha lihtsad asjad võivad muinasjuttudes olla ja mängida olulist rolli.

Tänane muinasjutt räägib... Millest?

Arvamiseks võib pakkuda **mõistatusi**:

- Kes tuleb mujalt maalt, katab merd ja katab maad?
- Kes on esimene sillameister jõel?

Vastus mõlemal mõistatusel: KÜLM

„Kolm külma“ / raamatust „Sada saarelehte“ (Tallinn: Koolibri, 2010. - Lk 11-13)

Jutustaja paneb enda õlgadele muinasjutuvestja suurräti ja istub erilisele jutuvestja toolile. Seejärel jutustab ta loo kolmest külmavennast, kes lahkele ööbimist pakkunud mehele kingivad imevõimetega esemeid, et tal paremini läheks (vile, kindad, kotid). Jutustamise käigus tõstetakse esemed lastele nähtavale.

Peale loo jutustamist jagada igale lapsele paber, mis tuleb kolmeks voltida. Igasse volditud alasse joonistab laps kolme vennaga kohtumisest pildid. Tunni lõpuks võib välja selgitada vabatahtliku, kes tahaks selle loo oma pildiseeria järgi teistele uuesti esitada. Teised võivad ka aidata ning jutustamist täiendada. Laps-jutustaja saab endale suurräti ja esitab loo muinasjututoolilt.

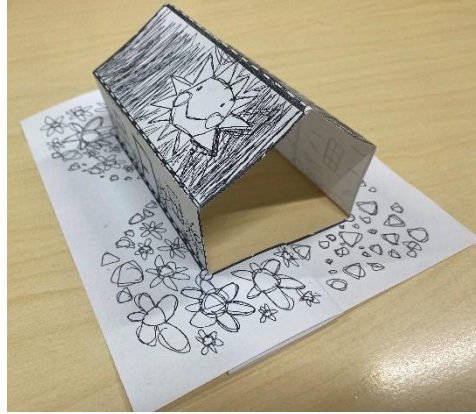
TEINE JUTURADA

„Külaliste leib“ / Jüri Parijõe raamatust „Külaliste leib ja teisi eesti muinasjutte“ (Tallinn: Avita, 2001. Lk 8-9)

(Jüri Parijõel oli 2. septembril 2022 130. sünniaastapäev)

Vahendid: värvilehed (Lisad 3- Muinasjututegelased ja Lisa 4- Muinasjutu talumaja), värvipliiaitsid, käärid

Tunni läbiviija loeb või jutustab loo ette ja ärgitab lapsi arutlema külalislahkuse üle. Seejärel saavad lapsed värvida värvilehtedel külalisi, perenaist, tarka, oma väljamõeldud tegelast (Lisa 3) ja talumaja (Lisa 4), voltida/liimida tegelased käpiknukuks ja maja ruumiliseks ehitiseks ning mängida kogu loo uuesti läbi. Tunni läbiviija võib ise perenaise rolli võtta ja loosse saab vaba jutustamist tuua erinevate joonistatud külalistega tutvumise läbi (kes nemad on ja kust ka tulid).

Maja valmistamise juhend:

Värvi maja ühelt poolt rõõmsaks ja teiselt poolt süngeks.

Voldi leht mööda joont keskelt pooleks.

Lõika küljed joont pidi lahti.

Voldi mööda jooni talumaja allääred ja ka õlgkatuse ääred.

Voldi maja kokku ja liimi kinni maja kõrvalt põhjaalad.

Maja ongi valmis!

KOLMAS JUTURADA

Loome ise muinasjutu!

Vahendid: Jutulehed, pliiatsid

Jutt valmib rühmatööna, kus igal 3-5-liikmelisel rühmal on ees A3-formaadis jutuleht (Lisa 5-1 Muinasjutu lauamäng, kahele a4-lehele printimise ja kokku kleepimise varinat Lisa 5-2 Muinasjutu lauamäng) . Alustuseks peavad rühma liikmed järgemööda veeretama täringut, et märkida ära iga teema juurde täringult tulnud numbriga tekstivalik. Viendas punktis peavad lapsed ise mõtlema, mida ja kuidas teine tegelane vastas. Lapsed peavad täringu tahtel tulnud tekstid lihvima sujuvaks jutuks ja esitama selle teistele rühmadele.

Juhend:

- * Veeretage täringut.
- * Märkige ära iga teema juurde täringult tulnud numbriga tekstivalik.
- * Viendas punktis mõelge ise välja, mida teine tegelane vastas.
- * Lihvige täringu tahtel tulnud tekstid sujuvaks jutuks.
- * Esitage oma muinasjutt teistele.

1. Algus:

1. Elas kord...
2. Vanasti, kui metsa palju ja rahvast vähe...
3. Seitsme maa ja mere taga...
4. Oli selline aeg, et...
5. Ükskord olnud üks...

6. Ennemuiste...

2. Peategelane:

1. päike
2. kuningapoeg
3. hunt
4. vaeslaps
5. kratt
6. haldjas

3. Kohtus kellega:

1. näkk
2. ussikuningas
3. tark
4. kuningatütar
5. rebane
6. vanapagan

4. Peategelane ütles:

1. Tulge kiigele!
2. Noh kaim, kuis kalaroog ka mekib?
3. Oh, mis nüüd küll saab?!
4. Kas sul meie juurde asja ka oli?
5. Tere ja jõudu tööle!
6. Vaata aga vaata!

5. Mida teine tegelane vastas, kirjuta ise:

.....

6. Sellest loost me saime teada, et:

1. Tõel on kuldne põhi all.
2. Mis hea sinule, see hea teisele!
3. Kui midagi teed, tee hästi.
4. Söö, mis küps, räägi, mis tõsi.
5. Hommik on õhtust targem.
6. Heategu ei roosteta.

7. Kuidas lugu lõppes:

1. Just nii see lugu lõppes.
2. Tuttavad jätsid teineteisega jumalaga, soovisid head õnne ja lahkusid.
3. Vaat selline lugu juhtus ennemuistsel aal.
4. Võib-olla see oli nii, aga võib-olla see oli ka naa.
5. Kõik, kes seda lugu kuulsid, räägivad teistele edasi.
6. Kui nad veel surnud pole, siis elavad nad tänase päevani.

Tunni lõpu rituaal:

Kõik, kes seda lugu kuulsid, räägivad teistele edasi. Tänase loo meenutamiseks saab iga laps käe ümber jutulõnga. Kui tunni lõppu jääb aega, saab teha ka keerupaela:

Võta kolm u 60-70 cm pikkust lõngajuppi. Seiske sõbraga vastamisi ja võtke lõngaotstest kinni. Hoidke lõngasid pingul ja keerutage näppude vahel mõlemad päripäeva seni, kuni lõngad on tugevalt keerdus.

Nüüd pange mõlema poole lõngaotsad kokku, hoia otstest kinni ja lase lõngal keerdu minna. Seo otsad sõlme ja keerupael on valmis.

Kui lõnga pole raamatukogus käepärast, võib kaasa anda muid looduslikke vahendeid – tammetõrusid, kive, sulgi jms.

Lisaks saab tundi rikastada Natalia ja Lauren O'Hara raamatuga „Elas kord... : Loo oma muinasjutt“ (Tallinn: Koolibri, 2022) ja erinevate jutukuubikute, -kaartide või -kottidega.

Tunni materjalide koostajad:

Maili Metssalu, Anneli Kengsepp, Kertu Sillaste

September 2022